

Van Wissen geeft Reductie enige bekendheid

Enkele gemeenten stonden op hun kop nadat dichter Driek van Wissen zijn 25 gemeenteliederen aan de penbaarheid had prijs gegeven. De dichter, die in het kader van de Reductie van Groningen opdracht had gekregen de liedjes te schrijven, moest zich in een enkel geval tot aan de rechter verdedigen.

Aan het provinciale uitgangspunt dat er minimaal een paar relletjes rond de liedjes zouden moeten ontstaan om de viering van de Reductie meer bekendheid te geven, heeft de dichter oldaan. Hieronder volgt de oespraak van Van Wissen ter gelegenheid van de presentatie vorige week in Huis Maas van de dubbel-cd met de gemeenteliederen.

teachte aanwezigen op deze d-bijeenkomst.

Toen ik een half jaar geleden van het organisatiebureau van de Reductie van Groningen de opdracht kreeg om in vereniging met Wouter de Koning en Maarten Voorzanger vijftien gemeenteliederen te maken, voor elke gemeente van de provincie een, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat het minstens een stuk of vijf iederen goed moesten zijn voor een ordinair relletje om zo de Reductie van Groningen landelijke bekendheid te geven, heb ik lang gearzeld. Ik ben namelijk een allemansvriend en maak niet graag vijanden en het plagerig kietelen van de nedemens stuit mij doorgaans tegen de borst. Doch na maanden bedenktijd heb ik toch ja gezegd, omdat ik uiteindelijk inzag dat het belang van mijn liebare provincie mijn persoonlijk belang ver te boven ging.

Ik schreef derhalve een aantal uiterst prikkelende teksten: in het lied voor Veendam, getiteld "Veendammer wind", door Wouter de Koning oorspronkelijk getoonzet voor windensemble, dreef ik onbarmhartig de spot met de opgeblazenheid van de doorsnee-Veendammer, in het Partijlied voor Reiderland zette ik de communistische kameraden aan tot brandstichting en moord en doodslag,

ding van vader, iets wat in de beste families voorkomt, ja statistisch zelfs vooral in de beste families? Zou het de wonderbare bekering zijn van burgemeester Weide, in mijn geval tot theedrinken? Of zou het toch zo zijn dat als je eenmaal rijk bent je dit niet aan de grote klok van Haren moet hangen en zeker niet feestelijk? Want het is maar ongelijk verdeeld in de wereld, zeker in Nederland: mensen die arm zijn mogen daar immers vrijelijk over klagen, zonder dat er trouwens

In het eerste couplet, dat zelfs de Groningers, 400 jaar na hun onvrijwillige inlijving, uit volle borst meezingen is meteen al sprake van een rare ik, die beweert van Duytschen bloet te zijn en die ook nog eens de koning van Spanië altijd geëerd heeft. Letterlijk hebben wij hier dus te doen met een landverradelijke tekst, maar iedereen heeft gelukkig door dat je zo'n tekst niet serieus moet nemen. U begrijpt dat ik daar ja-loers op ben.

Ik moet trouwens ook de

Sterker nog, ze zijn vaak van elkaar overgeschreven. Zo merkte ik bijvoorbeeld dat de tekst van het oorspronkelijke Vlagtwedder gemeentelied identiek was aan dat van Tolbert, alleen waren de Westervoldse dreven vervangen door de Vredewoldse dreven.

'Ik had het mij dus makkelijk kunnen maken, maar dat heb ik bewust niet gedaan. Dan had de Stichting Reductie de opdracht ook maar aan een ander moeten geven. Echte gemeenteliederen worden name-

er voor dat voortaan een voorlichter geboortig moet zijn uit de eigen gemeente.

De besten van de gebrekkige voorlichters kenden gelukkig hun eigen zwakheden en zij hadden voor ons ook de gemeentearchivarissen opgetrommeld, bijvoorbeeld in Hoogezand, De Marne en Vlagtwedde. Gemeentearchivarissen zijn doorgaans gebochelde, gerimpelde contactgestoorde mannetjes, maar met wel een reusachtige kennis van zaken en een in wezen groot ge-

aan nieuwe dure gemeentehuisen. Bovendien bleek dat bijna altijd de kleinere dorpen zich bij zo'n herindeling benadeeld voelen bij de grotere centrale plaats. Baflo is daar, sinds de Reductie van Baflo bij de gemeente Winsum in 1990, het meest schrijnende voorbeeld van. Baflo is boos.

Ondanks de eerder genoemde grote diversiteit van de 26 gemeenten zijn wel overal de zelfde zaken aan de politieke orde van de dag. Overal wordt bijvoorbeeld gewerkt aan keu-

■ Driek van Wissen.

...kamen en moord en doodslag, in het Delfzijlster zeemanslied beschreef ik op ontluisterende wijze een dementerende zeekaartein, en het lied voor de stad Groningen is niet meer geworpen dan een opsomming van afnamen. Stuk voor stuk aanleidingen volgens mij voor de burgers van de betreffende gemeenten om eens lekker boos te worden.'

Wind van voren

Maar het gaat in het leven vaak anders dan je verwacht. Eendendam, Reinderland, Delfzijl en Groningen zwegen instemend, of misschien wel onwendend, maar ik kreeg wel de wind van voren uit volstrekt onverwachte hoeken. Tegen mijn teksten kwamen bezwaren uit Bellingwedde, Ten Oer, Haren, Hoogezand, Pekela en Scheemda, en ik bezweer hier met de hand op mijn bichtershart dat ik in al deze gevallen geen moment kwade bedoelingen heb gehad. Natuurlijk, publiciteit is publiciteit, maar voorzover het Pekela en Hoogezand betreft was ik niet eens gelukkig met de volens mij en de rechter ten onrechte opgeklopte beroering. In een paar andere gevallen is de beschudding, in een glas water al wel, mij trouwens nog steeds niet duidelijk.

Laat ik u één voorbeeld geven. Van het lied voor de gemeente Haren heb ik een kindreliedje gemaakt, dit op verzoek van de componist die wist dat Haren een luisterrijk kinderkoor rijk is. In het eerste couplet van de tekst liet ik de kinderen een zondagse uitgaan in de mooie Harense natuur, in het tweede couplet gaan ze op zoek bij vader die in Beatrixoord ligt, omdat hij, vermomd als Sinterklaas, van het ak is gevallen. En dan komt het derde couplet, dat ik hier in zijn geheel citeer:

*Goera, we gaan naar Haren,
je kunnen het nu doen:
Ja zeven vette jaren
leeft vader een miljoen.
Hij is dan wel gescheiden,
haar zijn vriendin gaat mee
'n burgemeester Weide
komt strakjes op de thee.
Ze zijn al wezen kijken:
Huis staat in een laan
haar grote villa's staan,
haar wonen dus de rijken.
Hij zijn de happy few.
Joehoe, joehoe, joehoe.
Ze gaan naar Haren toe.*

Welnu, toen enige onvoorlichtige kindertjes van het beruste koor zo'n anderhalve maand geleden deze tekst die zij aan het instuderen waren quis lieten zien werd hen onmiddellijk een zangverbod oplegd. Maar waarom, dat weet ik nog steeds niet. Zou het de erwijzing zijn naar de schei-

■ Driek van Wissen

iets gebeurt, maar als je een leuk vermoeden hebt vergaard moet je daarover discreet je mond houden en dien je alle kopzorgen en leed die het kapitaal met zich meebrengt in stilte te dragen.

Hoe het ook zij, dames en heren, ik wil hier een algemene opmerking aan toevoegen.

Sinds jaar en dag heb ik ettelijke verzen geschreven waarin ik tot meerdere eer en glorie van uw en mijn Groningen onze Westerburen, de Friezen, met de botte bijl belachelijk maak, ik liet zelfs een heel Anti-Fries Volkslied uit mijn pen vloeien, maar nog nooit heeft ook maar één Fries hier woedend op gereageerd. Het kan zijn dat hun kennis van het ABN te ontoereikend is om de teksten volledig te doorgronden, maar waarschijnlijk is het dat de Friezen zoals het hoort glimlachend de schouders hebben opgehaald en beseft hebben dat hier alleen maar ging om kunst, en dat nog wel met een kleine k.'

Tragiek

'En mijn persoonlijke tragiek is nu dat ik dit jaar met warme liefde voor mijn eigen provincie, want er gaan niets boven Groningen, naar mijn idee een aantal onschuldige gemeenteliederen heb geproduceerd en dat ik vervolgens door mijn eigen volk zo goed als gestenigd ben.

Het kan zijn dat de Groningse volksaard hier opspeelt, de daige daiglijkheid, zoals naar ik meen het Grunnens Laid zegt. Groningers zijn over het algemeen prozaïsch, een poëtische werkelijkheid is aan hen niet besteed. Wat er staat dat staat er. Als Groningers zingen over de suiker en de erwtensoep dan is dat ook zo, dan heeft iemand suiker in de erwtensoep gedaan, en alle potjes met vet die zij tijdens busreizen bezingen hebben zij ooit naar eer en geweten op tafel gezet. En zij verbazen zich er nog elke dag over dat de Feyenoorders wel zingen dat zij als kameraden hand in hand moeten gaan maar dit niet doen, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Brazilianen. Nee, voor de uitspraak dat dichters de waarheid liegen kopen ze niks, overdrijvingen en paradoxen zijn ver van hun bed.

En toch is een ruimere interpretatie vaak nodig. Bijvoorbeeld bij ons aller volkslied, ik bedoel hier niet eens ons Grunnens Laid, maar het Wilhelmus. Eigenlijk is het Wilhelmus een heel raar volkslied, al was het alleen maar omdat het Wilhelmus in wezen geen volkslied is maar een strijdlid.

hand in eigen boezem steken. De liederen die ik geproduceerd heb zijn geen gemeenteliederen in de strikte zin van het woord, het zijn liederen over de gemeenten. Ik heb dan ook niet de illusie dat in een van de 25 gemeenten de burgervader op zijn bordes ooit zal worden toegezongen door de verzamelde schooljeugd met een van mijn teksten. Dan had ik het anders moeten doen. Hoe, dat is bijna standaard, dat heb ik inmiddels ontdekt bij bestudering van reeds bestaande oude gemeenteliederen. Om deze middag toch nog een beetje een wetenschappelijk tintje te geven zal ik u dit kort toelichten.'

Wieg

'Zo'n lied moet altijd beginnen met de vermelding dat in de betreffende plaats je wieg stond. De gemeente is onveranderlijk het mooiste plekje ter wereld. "De parel van het Noorden" of "De schoonste plek op deez' aard" zijn daarbij toepasselijke clichés. Nodig is ook een uitgebreide geografische beschrijving met bloeiende akkers en grazige weiden vol schaapskudden en herders. Bos en lommer behoren erbij, al zijn ze in geen velden of wegen te bekennen, en een drooggevallen sloot mag best beschreven worden als een liefvallig kronkelend riviertje. Er moeten ook altijd twee bevolkingsgroepen met name bezongen worden, de per definitie levenslustige jeugd en de ouden van dagen die rustig en tevreden hun laatste jaren slijten en die uiteraard niets moeten hebben van modernismen als een ouderenpartij. De rest van de bevolking bestaat in het traditionele gemeentelied alleen maar uit noeste dan wel nijvere werkers, al is het werkloosheidspercentage in de plaats in werkelijkheid schrikbarend hoog. Vervolgens moet melding gemaakt worden van de onbeperkte gastvrijheid jegens de vreemdeling die verdwaald is zeker, al kent de gemeente ook actiegroepen tegen de mogelijke komst van een centrum voor asielzoekers. En evenzeer past in het lied het heimwee naar de eigen plaats dat de inboorling overvalt zodra hij maar een paar stappen teveel buiten de deur heeft gezet. En het hoogste genot, dat zeker niet onvermeld mag blijven, is de waarschijnlijke zekerheid dat men ooit in de gewijde grond van de eigen gemeente begraven mag liggen.

Het is dus echt waar steeds van hetzelfde laken een pak, de meeste gemeente-, streek- en volksliederen lijken op elkaar als ettelijke druppels water.

lijk bijna uitsluitend door de dominee dan wel de hoofdonderwijzer van de plaats zelf geschreven, en niet door zo'n frivole buitenstaande dichter "oet stad".

Toch werd ik al doende steeds meer ingenomen met de opdracht en ik weet van mijn twee kompanen hetzelfde. Wij hebben Groningen er veel beter door leren kennen en ik ben er van overtuigd dat wij in de OOG-quiz "Een rondje Groningen" een onverslaanbaar trio waren geweest. Wij hebben ons namelijk terdege voorbereid. Niet alleen hebben wij de provinciale bibliotheekcentrale geplunderd, maar we zijn ook bij elk van de 25 gemeenten op bezoek geweest, meestal, op eigen verzoek natuurlijk, bij de gemeentelijke voorlichter.

Daarbij kwamen wij uiteindelijk tot een aantal bevindingen die ik u gezien uw betrokkenheid bij de provincie niet wil onthouden.

Allereerst viel ons de verscheidenheid in gemeenten op. Men zou verwachten dat sommige plaatsen sterk op elkaar zouden lijken, het was niet het geval. Elke gemeente heeft op z'n minst iets bijzonders en naburige gemeenten proberen dikwijls om strijd zich van elkaar te onderscheiden, bijvoorbeeld Delfzijl en Appingedam of Veendam en Pekela.

Maar welke provincie heeft nog zulke verschillende plaatsen als het volledig door neocommunisten overheerste Reiderland, het belachelijk langgerekte Stadskanaal, de naar de toekomst snakkende Eemmond, het lichtelijk bekakte Haren en het dommelende Marum? Wel was het opmerkelijk dat wij in Noord- en Oost-Groningen onveranderlijk hartelijk werden ontvangen en in West-Groningen niet. Wij werden daar doorgaans in gebroken Fries te woord gestaan en zelfs een kopje koffie kon er niet af. Persoonlijk vind ik het Westerkwartier dan ook te weinig echt Gronings en ik zie er derhalve geen been in als ooit nog eens bij een toekomstige provinciale herindeling deze landstreek voor een habbekrats aan Friesland wordt overgedaan.'

Voorlichters

'Wij kregen zoals gezegd meestal te maken met de gemeentevorlichters, maar hun kennis van zaken liet, ik kan er niet omheen, in veel gevallen te wensen over. Het is ook niet verwonderlijk want in veel gemeenten zijn in deze functie westerlingen benoemd, en zelfs zuiderlingen en Zeeuwen. Dit kan niet, volgens mij. Ik pleit

voel voor humor. Daar hadden we wat aan. Ook de voorlichters die museumdirecteuren in de arm hadden genomen, ik denk aan Appingedam, Stadskanaal en Veendam, hadden verstandig werk gedaan.

Als ik een top-drie zou moeten samenstellen van de positieve ontvangsten die ons bij onze ontdekkingsreis door Groningen ten deel zijn gevallen komt Reiderland op de eerste plaats. De burgervader van deze uitgestrekte gemeente heeft ons namelijk hoogstpersoonlijk in zijn eigen automobiel op privé-benzinekosten een dag lang alle hoeken van Reiderland laten zien. Eervolle tweede zou dan worden de gemeentesecretaris van Loppersum die overvloedig ingrediënten heeft aangedragen voor het lied, "De Lopster cocktail". En op drie past Ten Boer. Daar werden wij in de prachtige raadszaal welkom geheten door maar liefst zeven deskundigen, die wij vrijelijk het hemd van het lijf mochten vragen.'

Saai

'Een oneervolle vermelding zou ik daartegenover willen toekennen aan de gemeentevorlichter van Marum, die tijdens ons bezoek zo saai uit een oud stoffig boekje voorlas over zijn gemeente dat hij halverwege de voorlezing zelf in slaap viel. Vandaar ook Marums Slaapliedje. En helemaal onderaan de erelijst staat wat mij betreft de gemeentevorlichter van Groningen-stad. Of gemeentevorlichter, wat zeg ik, de stad is blijkbaar zo groot dat er niet één gemeentevorlichter is, maar pakweg 23, die zich allemaal achter elkaar verschuilen. Hoe dan ook, wij kwamen uiteindelijk terecht bij een heerschappij dat op geen van onze vragen serieus inging en onze goedbedoelde opmerkingen schamper weglachte.

Bovendien bevond zich in het vertrek een tamelijk attractieve jongedame, met wie hij zo af en toe steeds een knipoog wisselde. Wij hadden sterk de indruk dat de zogenaamde voorlichter ons zo snel mogelijk weg wilde hebben om nog even een momentje voor hun tweeën te hebben. Wel, wij hebben ze spoedig de kans gegeven.

Deze vorm van ontvangst hangt hoogstwaarschijnlijk ook samen met de grootte van de gemeente. Want ook dit is ons opgevallen: hoe kleiner de gemeente hoe persoonlijker en gezelliger. Daarom dient mijns inziens een verdere gemeentelijke herindeling uiterst behoudend te worden aangepakt. Het geld dat eventueel ermee wordt uitgespaard gaat toch maar op

rige nieuwbouwwijken, die onveranderlijk de naam "kwaliteitslocatie" dragen. En overall is er ruzie om het openlucht zwembad dat gesloten dreigt te worden, terwijl tegelijkertijd doorgewinterde projectontwikkelaars een paar honderd meter verderop grote verliesgevende tropische zwemparadijzen uit de Groningse klei stampen.'

Eigen benen

'En natuurlijk zijn er de economische problemen. Want met brandende zorg constateerden wij dat er in onze provincie maar een handjevol gemeenten zijn die een beetje gezond op eigen benen kunnen staan, onder meer Groninger zelf, Winschoten en Delfzijl. Er blijft economisch gezond: nog steeds ziet het zwart van de nieuwste fabrieken, nog altijd bebouwt men de grond.

Maar verder is het huiler met de boerenpet op. De werkloosheidscijfers zijn vaak dramatisch en daarnaast tellen de meeste gemeenten een zeer hoog percentage forenzen, die dus elders, in de paar industriegemeenten, hun brood verdienen.

Hier moets iets aan gedaan worden, dat zien de gemeentevorlichters ook zelf in. En het panacee is kennelijk gevonden, heel Groningen zoekt, zo merken wij zijn heil in de vaarrecreatie. Zelfs in de meest somberstemmende kanalen en morsige slootjes zien de gemeentelijke bestuurders met een verwachtingsvol oog voor de toekomstige kolonnes vrolijke plezierjachten elkander verdringen en ook het gejang van de speedbootjes is voor hen welluidende toekomstmuziek.

Of het ooit zover zal komen ik weet het nog niet, maar zeker is wel dat stevige ingrepen nodig zijn. Zelfs het niet onbesproken plan-Beukema zou een goede oplossing kunnen zijn. Ik zeg dat hier nog eens nadrukkelijk, omdat volgens sommigen ongeletterde lezers uit ons gemeentelied voor Scheemda Scheemda's Strijdlid, zou blijken dat ik mordicus tegen Beukema's watgang ben. Doch ook hier is enkel sprake van de zogenaamde literaire werkelijkheid. Als het op aankomende tijden gewest mij immers boven alles, dat is mij bij het schrijven van alle 25 liederen die vanaf hedenmiddag op twee kleine schijfjes verenigd zijn nog weer eens extra duidelijk geworden.'

'Ik dank u voor uw aandacht.'
Groningen, 23 juni 1994
Driek van Wissen